

היסטוריה

היסטוריה, לימודי חובה – חלק א', 022115

לתלמידי כיתות י' – תכנית לימודים חדשה

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

חלק I – הלאומיות בישראל ובעמים בראשית הדרך עד 1920

- א. מהי "לאומיות", ומה הם מאפייני התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19:**
1. המרכיבים העיקריים של תופעת הלאומיות המודרנית, ומאפייני התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19.
 2. הגורמים לצמיחתן ולגיבושן של התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19.
 3. שתי דוגמאות לדפוסי ההגשמה של התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19.
- ב. התנועה הלאומית-היהודית-המודרנית ומאפייניה העיקריים:**
1. הגורמים לצמיחתה ולהתארגנותה של התנועה הציונית כתנועה הלאומית של העם היהודי.
 2. התרומה של הרצל לבנייתה ולארגונה של התנועה הציונית ("מדינת היהודים", תכנית באזל, המסגרות הארגוניות למימוש מטרות התנועה, ניסיונותיו לקדם את קבלת הצירטר).
 3. הגישות השונות בתנועה הציונית בנוגע למטרה העיקרית של התנועה, ולדרכים להגשמתה. הוויכוחים שהיו בנושאים: דת, תרבות, דמות החברה הציונית שעתידה לקום בארץ-ישראל.
- ד. התנועה הציונית והיישוב היהודי בארץ-ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה:**
2. הגדודים העבריים (יעדים ופעילות) כביטוי להתקרבות היישוב היהודי לבריטניה; מערכת היחסים המידרדרת בין היישוב היהודי בארץ-ישראל לבין השלטון העות'מאני (מדיניות גימאל פחה, דרכי ההתמודדות של היישוב היהודי, ארגון ניל"י).
 3. הצהרת בלפור: תוכנה, הקשיים הנובעים מנוסח הצהרה, האינטרסים של בריטניה במתן הצהרה. כיצד קיבלו אותה הציונים, היהודים המשתלבים, הערבים.

חלק II – ממדינת מקדש לעם הספר

פרק ראשון: יהודה בתקופה הפרסית

- א. "גלות בבל", הצהרת כורש ושיבת ציון:**
3. הצהרת כורש: תוכנה, הסיבות למתן הצהרה והשפעתה על היהודים.
 4. הרכב גלי העלייה הראשונים, מנהיגי השבים, קבוצות בקרב ההנהגה (המאבק בין צאצאי בית דוד לבין הכהונה הגדולה).
- ב. בניית בית המקדש:**
1. בניית בית המקדש והעיכובים בתהליך הבנייה.
 2. השומרונים: הסברים למוצאם וראשית הסכסוך בינם לבין שבי ציון.
 3. המקדש כמרכז החיים היהודיים: מרכז דתי, כלכלי ומוסרי.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

ג. עזרא ונחמיה:

1. עזרא הסופר – עלייתו ופעולותיו לגיבוש שבי ציון.
2. נחמיה – מעמדו ופעולותיו: השלטת חוקי התורה, קריאת התורה בציבור, שיקום ירושלים – בניית החומה ואכלוס העיר, גירוש הנשים הנכריות, חתימת האמנה.
3. היחס ללא-יהודים, המחלוקת בשאלת "מיהו יהודי" – הגישה הבדלנית מול הגישה האוניברסלית.
4. המבנה החברתי והמוסדות: הכהונה כמעמד מוביל, האצולה, "הזקנים", אספת העם, "כנסת גדולה", המועצה, הסופרים, בית הכנסת.

פרק שני: מאפייני ההלניזם

- ג. **מאפייני התרבות ההלניסטית כתרבות אוניברסלית, שילוב תרבות המזרח והשפעת תרבות יוון.**

פרק שלישי: המפגש בין החברה ביהודה להלניזם**ב. השפעת ההלניזם על החברה ביהודה:**

1. השפעות המפגש עם ההלניזם על צביונה של החברה היהודית בתחומים: דת, תרבות, אורחות חיים, מפעלי בנייה, שינויים באופייה של ההנהגה (צמיחת שכבת אצולה שלא ממעמד הכהונה ולא מצאצאי בית דוד).

ג. המאבק בין המתיוונים למתנגדיהם ביהודה:

1. הכהונה הגדולה מובילה מהלך של העמקת ההתייוונות ביהודה: הניסיון להקים את הפוליס "אנטיוכיה" בירושלים.
2. ה"חסידים" כמובילים את ההתנגדות לתהליך ההתייוונות.

ד. גזרות אנטיוכוס:

1. פירוט הגזרות.
 2. ההסברים השונים למתן הגזרות.
- ה. **מרד החשמונאים בימי מתתיהו ויהודה המכבי:**

1. הסיבות למרד החשמונאים.
2. הישגי יהודה המכבי במלחמותיו.
3. הוויכוח בשאלת המשך הלחימה לאחר ביטול הגזרות והחזרת החירות הדתית.
4. תוצאות מרד החשמונאים.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

חלק II – ערים וקהילות בימי הביניים

ספר לימוד: ד' סורוצקין, ח' פדיה, **מסעות בזמן – ערים וקהילות**, הוצאת מט"ח, תל אביב 2008.

בגדד

- א. העיר בעולם המוסלמי**, עמ' 30-34 בספר הלימוד*.
1. הגורמים שסייעו לייסודן של ערים חדשות ולחיזוקן של ערים קיימות באימפריה המוסלמית.
 3. מבנה העיר המוסלמית, מוסדותיה המרכזיים, המעמד המשפטי של תושביה.
- ב. הקהילה היהודית בעיר המוסלמית**, עמ' 49, 54-55, 57.
1. המעמד המשפטי של היהודים בערים המוסלמיות.
 2. העיסוקים הכלכליים של היהודים בערים המוסלמיות.
 3. מאפייני הקהילה היהודית וההנהגה העצמית בארצות האסלאם.
- ג. המאפיינים של העיר בעולם המוסלמי בימי הביניים שבאו לידי ביטוי בעיר בגדד**, עמ' 62-85.
1. השיקולים הפוליטיים, החברתיים והכלכליים בייסודה של בגדד כבירת החליפות העבאסית.
 2. גורמים, אירועים ואישים שתרמו להרחבה של בגדד.
 3. השפעת המאבקים הפוליטיים בחליפות העבאסית על העיר בגדד במאה ה-8 עד המאה ה-10.
 4. החיים בבגדד: החלוקה לרבעים, סוגי הבתים, המעמדות, האקלים, בעיית המים ודרכי ההתמודדות עם בעיות אלה.
 5. בגדד כמרכז דתי וכלכלי – ביטויים לכך.
 7. בגדד כמרכז תרבותי של העולם המוסלמי במאות ה-9 וה-10 – הביטויים לכך ותחומי הידע שפרחו בבגדד.
- ד. הקהילה היהודית בבגדד** – המאפיינים מחיי היהודים בעולם המוסלמי בימי הביניים שבאו לידי ביטוי בחיי היהודים בעיר בגדד, עמ' 86-92 בספר הלימוד.
1. המעמד המשפטי של היהודים באימפריה המוסלמית.
 2. הפעילות הכלכלית של היהודים בחליפות.
 3. מוסדות ההנהגה העצמית של היהודים כביטוי לאוטונומיה יהודית: ראש הגולה, הגאונים, תחומי פעילותם והשפעותיהם על היהודים בעולם המוסלמי.
 4. רס"ג – אישיותו, הגותו ותרומתו להגות היהודית, דרכי ההתמודדות עם הבעיות שהעסיקו את היהודים בגולה בימי הביניים, הפולמוסים שהיה מעורב בהם.
 5. יחסי יהודים-מוסלמים בבגדד.

פראג

- א. העיר באירופה הנוצרית**, עמ' 35-48 בספר הלימוד.
1. הגורמים שסייעו לייסודן של ערים חדשות ולחיזוקן של ערים קיימות באירופה הנוצרית בימי הביניים.
 2. דפוסי ההקמה של ערים חדשות וההתפתחות של ערים קיימות באירופה הנוצרית.
 3. היחסים בין תושבי העיר לבין השלטון: המאבק של תושבי העיר להשגת חירויות, הדפוסים השונים של מתן חירויות על ידי השליטים במקומות השונים.
 4. המבנה החברתי בעיר, נייודת חברתית, משמעות המושג "אזרח חופשי", מעמד הנשים בעיר, החברות בקורפורציות העירוניות: גילדה, אוניברסיטה או קהילה.
 6. העיר כמרכז תרבותי-חינוכי (אוניברסיטאות) וכמרכז כלכלי (גילדות, שווקים, ירידים, בנקים).
- * בכל נושא מצוינים העמודים הרלוונטיים בספר הלימוד. מבין עמודים אלה יש לחפש את הסעיפים המפורטים במיקוד.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

- ב. הקהילה היהודית בעיר הנוצרית**, עמ' 49-52, 54-56 בספר הלימוד.
1. המעמד המשפטי של היהודים בעיר הנוצרית.
 2. הדמיון והשוני בין הקהילה היהודית לקורפורציות אחרות שהתקיימו בערים.
 3. מאפייני ההנהגה של הקהילה היהודית באירופה הנוצרית: מבנה ההנהגה, סמכויותיה ואמצעי האכיפה שהיו בידיה.
- ג. העיר פראג** – המאפיינים של העיר באירופה הנוצרית בימי הביניים שבאו לידי ביטוי בעיר פראג, עמ' 94-116 בספר הלימוד.
1. השלבים בהתפתחות של פראג עד המאה ה-16.
 2. הגורמים, האירועים והאישים שתרמו להתפתחות פראג עד המאה ה-16 אך שעיקבו את התפתחותה.
 3. פראג כמרכז מדיני, כלכלי, דתי, חינוכי-תרבותי; ביטויים למרכזיות של פראג בתחומים השונים.
- ד. הקהילה היהודית בפראג** – המאפיינים מחיי היהודים באירופה הנוצרית שבאו לידי ביטוי בחיי היהודים בעיר פראג, עמ' 118-127 בספר הלימוד.
1. היחס של השלטון המרכזי ושל תושבי פראג הנוצרית אל היהודים: המעמד המשפטי של יהודי פראג, הרקע לגירושים של יהודי העיר והסיבות להחזרתם.
 3. הארגון המנהלי והמוסדות המרכזיים של הקהילה היהודית בפראג.
 4. תחומי העיסוק של יהודי פראג.
 5. מבנה החברה היהודית בפראג: הקיטוב החברתי בקרב יהודי פראג, ערבות הדדית (פועלו של מרדכי מייזל).
 6. פראג כמרכז תרבותי-יהודי.
 7. המהר"ל מפראג – אישיותו, הגותו ותרומתו להגות היהודית בימי הביניים, דרכי ההתמודדות עם הבעיות שהעסיקו את היהודים בגולה בימי הביניים (המשמעות שהעניק המהר"ל לגורלם הפוליטי של היהודים ולדרך חייהם בפזורה), ביקורתו על שיטות הלימוד והפסיקה המחייבת.

היסטוריה, לימודי חובה – חלק א', 022105 לבוגרים ולתלמידי כיתות י"א-י"ב בלבד

שים לב!
השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

- פרק ראשון – יחידת מבוא: תולדות ישראל והעמים בשנים 1870-1920**
בפרק זה יענה התלמיד על שלוש שאלות (כל שאלה – 10 נקודות), מבין חמש שאלות מהנושאים:
1. תהליכי שינוי באירופה ובעולם היהודי עד מלחמת העולם הראשונה:
 - א. השינויים שהתרחשו באירופה בחברה היהודית בתחומים: דמוגרפיה, כלכלה, מעמד משפטי חוקי, מעמד הקהילה, חינוך ותרבות; והגורמים לשינויים אלה.
 - ב. תהליכי שילוב ודחייה של היהודים (הגורמים לכך וביטוייהם).
 2. התנועה הציונית:
 - א. דפוסי פעילות ציונית בארץ-ישראל – הנחת יסודות לבניין הבית הלאומי לעם היהודי בארץ-ישראל: צורות התיישבות חדשות, מסגרות ואישים מסייעים לבניין הבית הלאומי (המשרד הארצישראלי, רוטשילד). הקמת מסגרות פוליטיות, ביטחוניות, חינוכיות ותרבותיות בארץ-ישראל.
 - ב. ייחודה של התנועה הציונית בראשית דרכה – קווי דמיון וקווי שוני בין התנועה הציונית לבין תנועות לאומיות אחרות באירופה, במאה ה-19.
 3. מלחמת העולם הראשונה:
 - א. היישוב היהודי בארץ-ישראל והתנועה הציונית בתקופת המלחמה.
 - ב. "הצהרת בלפור" – תוכנה, הקשיים שנובעים מניסוחה, האינטרסים של בריטניה במתן הצהרה.
 4. אירופה והמזרח התיכון, לאחר מלחמת העולם הראשונה:
 - א. סיום המלחמה והסדרי השלום (14 הנקודות של וילסון ועיקרי ההסדר שנכפה על גרמניה).
 - ב. השינויים העיקריים שחלו במפה המדינית של אירופה ושל המזרח התיכון (כולל שיטת המנדטים וחלוקתם).

**פרק שני – בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בארץ-ישראל
בין שתי מלחמות העולם**

בפרק זה על התלמיד לבחור באחת משתי האפשרויות (אפשרות א' או אפשרות ב'), כמפורט להלן:

אפשרות א'

התלמיד יענה על שלוש שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שתי שאלות בנושא העמקה בשנות ה-20, ועל שתי שאלות (כל שאלה – 10 נקודות) מבין ארבע שאלות גישור בשנות ה-30.

נושא העמקה: בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-20

1. טופס המנדט.
3. דרך בניין הבית הלאומי בשנות ה-20:
 - א. סיבות לעלייה ומאפייני העולים (ארצות מוצא, מעמד חברתי-כלכלי, הכשרה לעלייה).
 - ב. דרך בניין הבית הלאומי בתחומים: התיישבות חקלאית ועירונית, חינוך ותרבות, מסגרות חברתיות-כלכליות, מסגרות פוליטיות וכינון מוסדות לאומיים.
5. היחסים בין בריטים, יהודים וערבים בשנות ה-20:
 - א. צומתי העימות – מאורעות תרפ"א ותרפ"ט: הסיבות לפרוץ המאורעות, והשפעותיהם על היחסים בין יהודים, ערבים ובריטים.
 - ב. ההיערכות הבריטית בעקבות המאורעות: הוועדות, "הספרים הלבנים" הראשון והשני ואיגרת מקדונלד.

יחידת גישור: המשך בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-30

2. ביסוס הבית הלאומי היהודי בשנות ה-30 בתחומים: התיישבות, כלכלה, תרבות וחינוך.
3. המרד הערבי – הסיבות למרד ודפוסי המאבק של הערבים נגד הבריטים ונגד היהודים.
4. היערכות היישוב היהודי בשנים 1936-1939 בתחומים: כלכלה, התיישבות, ביטחון.
5. מדיניות בריטניה לנוכח המאורעות – מתכנית החלוקה ל"ספר הלבן" השלישי (כולל "הספר הלבן" השלישי).

אפשרות ב'

התלמיד יענה על שלוש שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שתי שאלות בנושא העמקה בשנות ה-30, ועל שתי שאלות (כל שאלה – 10 נקודות) מבין ארבע שאלות מבוא בשנות ה-20.

נושא העמקה: המשך בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-30

1. המשך בניין הבית הלאומי-היהודי שנות ה-30:

- א. סיבות לעלייה, מאפייני העולים (ארצות מוצא, מעמד חברתי-כלכלי) ודרכי ארגון העלייה.
- ב. המשך בניין הבית הלאומי-היהודי בתחומים: התיישבות חקלאית ועירונית, כלכלה, חינוך ותרבות.
3. ארץ-ישראל בשנים 1936-1939:
 - א. הגורמים למרד הערבי ומטרות המרד, דרכי המאבק של הערבים בבריטים וביישוב היהודי.
 - ב. היערכות היישוב היהודי בתחומים: ביטחון, התיישבות, כלכלה.
 - ג. הוויכוח בנוגע לדרכי התגובה כלפי התקפות הערבים: "הבלגה", "התקפה", סיכויים וסיכונים בכל אחת מדרכי התגובה.

יחידת מבוא: בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-20

1. טופס המנדט – עיקרי התחייבויותיה של בריטניה.
3. בניין הבית הלאומי-היהודי: התיישבות, מסגרות חברתיות-כלכליות ופוליטיות ומוסדות לאומיים.
4. מאורעות תרפ"א ותרפ"ט: הסיבות למאורעות והשפעתם על היחסים בין יהודים, ערבים ובריטים.
5. גורמים מעכבים וגורמים מסייעים בבניין הבית הלאומי-היהודי.

פרק שלישי – ארצות האסלאם והיהודים בהן בין שתי מלחמות העולם

בפרק זה יענה התלמיד על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שתי שאלות מהנושאים:

1. המדינות הקולוניאליות ודרכי שליטתן בארצות צפון אפריקה ובארצות המזרח התיכון.
2. התמורות העיקריות בחיי היהודים בתחומים: דמוגרפיה, כלכלה, מעמד חוקי ומשפטי, חינוך, מעמד הקהילה.
3. הפעילות הציונית – גורמים ודרכי פעילות.
4. ראשיתן של תמורות ביחס החברה הקולוניאלית והחברה המוסלמית אל היהודים בשנות ה-30: הסיבות לתמורות וביטויי התמורות.

הערה: בסעיפים 2-4 יש להביא דוגמאות ממדינה אחת.

היסטוריה, לימודי חובה – חלק ב', 022106

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

תקופה ראשונה – בין שתי מלחמות העולם (חלק ב')

בפרק הראשון בבחינה ארבעה נושאים, ובכל נושא שתי שאלות. התלמיד יענה על אחת מהשאלות בנושא שלמד (25 נקודות).

נושא 1: ברית-המועצות והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

1. קשייה של רוסיה בתקופתו של לנין ודרכי ההתמודדות עם קשיים אלה.
3. עיצוב המשטר הטוטליטרי בתחומים: פוליטי-שלטוני, כלכלה, חברה, תרבות וחינוך.
4. מדיניות השלטון כלפי היהודים: המאבק בשנים הראשונות נגד גילויי אנטישמיות ואפליית יהודים, ה"יבסקציה" – מטרות ופעולות, איסור על פעילויות בעלות צביון לאומי-ציוני ויהודי-דתי.
5. תכניות לריכוז טריטוריאלי של היהודים (תכנית קרים ותכנית בירוביגיאן).
6. החרפת המאבק נגד היהודים בשנות ה-30.

נושא 2: פולין והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

1. הקשיים בתהליך גיבושה של פולין כמדינה דמוקרטית חדשה (שאלת המיעוטים, מסורות שונות, ריבוי מפלגות, בעיות ביטחון ועיצוב גבולות).
2. החברה והכלכלה בפולין בתהליך המעבר מחברה חקלאית לחברה ומשק מודרניים, חקיקה כלכלית.
3. המאפיינים והתמורות שחלו בחיי היהודים בתחומים: דמוגרפיה, מעמד חוקי ומשפטי, חינוך, כלכלה, תרבות; ביטויים לאוטונומיה של היהודים עד 1935.
4. דפוסי הפעילות הלאומית – "הבונד" והציונות.
5. תמורות ביחס השלטון והחברה אל היהודים בשנים 1935-1939.

נושא 3: ארצות-הברית והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

1. שנות העשרים – שנות שגשוג, קדמה ושמרנות.
2. המשבר הכלכלי הגדול – גורמי המשבר, ביטויי המשבר וניסיונות הממשל הפדראלי להתמודד עם המשבר עד 1932.
3. מדיניותו של פ"ד רוזוולט – "המערך החדש" ("הניו-דיל"): עקרונות, דרכי מימוש, תוצאות והשפעות.
4. היהודים בארצות-הברית בין שתי מלחמות העולם:
 - א. התמורות שחלו בחיי היהודים בתחומים: דמוגרפיה, חברה, כלכלה, חינוך.
 - ב. הזרמים הדתיים בין שתי מלחמות העולם (אורתודוקסים, רפורמים, קונסרבטיבים).
 - ג. גיבוש זהות יהודית-אמריקנית בחברת מהגרים.

נושא 4: צרפת והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

1. השפעת תוצאות מלחמת העולם הראשונה על צרפת.
2. הבעיות העיקריות של צרפת בתחומים: שלטון, חברה, כלכלה, ביטחון; דרכי ההתמודדות עם בעיות אלה.
3. היהודים בצרפת בין שתי מלחמות העולם:
 - א. מאפייני הקבוצות השונות של היהודים בצרפת והקשרים ביניהן.
 - ב. יחס השלטון והחברה בצרפת לקהילות היהודיות השונות.
 - ג. תגובות היהודים להתגברות האנטישמיות בצרפת.

הערה: יש ללמוד את סעיף 3 על פי ספרה של ר' פוזננסקי, להיות יהודי בצרפת 1939-1945, יד ושם, ירושלים תש"ס, עמ' 11-36.

תקופה שנייה – גרמניה בימי הרייך השלישי, מלחמת העולם השנייה והשואה

בפרק השני בבחינה התלמיד יענה על שתי שאלות מבין חמש (לכל שאלה – 20 נקודות).
הערה: התלמיד יוכל לענות על שתי שאלות מהפרקים: 1, 2, 3, 4 או על שאלה אחת מהפרקים: 1, 2, 3, 4 ושאלה אחת מפרק 5.

פרק 1: גרמניה הנאצית, אידאולוגיה, בניית המשטר – מדמוקרטיה לנאציזם, 1933-1939

1. האידאולוגיה הנאצית. (בסעיף זה יש להתייחס גם לאנטישמיות המודרנית בגלגולה הנאצי, למרכזיות השאלה היהודית באידאולוגיה הנאצית ולדימוי היהודי בעיני הצמרת הנאצית).
2. הגורמים והנסיבות לעליית הנאצים לשלטון, והמעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם (כולל המדיניות כלפי היהודים).

פרק 2: תוקפנות ופיוס בשנות ה-30

1. מטרות מדיניות החוץ של גרמניה הנאצית והצעדים התוקפניים שנקטה כדי לממשן.
2. ההסבר למדיניות הפיוס של בריטניה ושל צרפת, וביטוייה.

פרק 3: מלחמת העולם השנייה

2. "הסדר החדש" באירופה: הרעיון והצעדים השונים שנקטו הנאצים בתקופת המלחמה כדי לקדם את הגשמתו.

פרק 4: השואה

1. השואה בפולין עד תחילת הביצוע של "הפתרון הסופי", ספטמבר 1939-יוני 1941:
 - א. דרכי ההתמודדות של היהודים בגטו:
 1. תנאי החיים בגטו והשפעתם על הפרט, על המשפחה ועל החברה.
 2. ארגון הגטו וניהולו על ידי היודנראט, פעילות של ארגונים אחרים בגטו.
 3. הישרדות – "קידוש החיים" וביטוייו.
 4. תנועות נוער – מאפייני הפעולות ("היינו שם אך לא חיינו שם").
 2. השואה בימי ביצוע "הפתרון הסופי", יוני 1941-מאי 1945:
 - א. "הפתרון הסופי":
 3. ועידת ואנזה – נציגי הרשויות שהוזמנו, הנושאים שהועלו בישיבה, מטרות כינוס הוועידה ומקומה בתהליך ביצוע "הפתרון הסופי".
 - ב. דרכי הלחימה של היהודים בתקופת ביצוע "הפתרון הסופי":
 1. המרד בגטאות – מי היו המורדים, מה היו מטרות המרד, קשיי התארגנות, לבטים ודילמות של המורדים, ייחודו של המרד בגטו ורשה לעומת מרידות בגטאות אחרים.
 3. הלחימה של הפרטיזנים היהודים – הלבטים אם ומתי לצאת מהגטו, הקשיים בהצטרפות לפרטיזנים ומאפייני הלחימה.
 - ג. יחס האוכלוסייה בארצות הכיבוש ויחס ממשלות העולם החופשי אל היהודים בזמן ביצוע "הפתרון הסופי":
 2. חסידי אומות העולם – הגדרת המושג, מניעים, דפוסי עזרה והצלה (שתי דוגמאות לפחות).

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

פרק 5: היהודים במערב אירופה במרכזה ובדרומה ובארצות צפון אפריקה בימי השואה

1. היהודים במערב אירופה במרכזה ובדרומה:
יש ללמוד על אחת מהמדינות הבאות: הולנד, בלגיה, דנמרק, צרפת, רומניה, בולגריה, יוון, איטליה, הונגריה – לפי הנקודות הבאות:
 - א. זמן הכיבוש, דרגת הכיבוש ודרכי השלטון.
 - ב. ביצוע המדיניות הנאצית כלפי היהודים במדינה שנבחרה.
 - ג. יחס האוכלוסייה המקומית אל היהודים והגורמים לכך.
 - ד. דרכי ההתארגנות וההתמודדות של היהודים בימי הכיבוש הנאצי.
2. היהודים בארצות צפון אפריקה:
יש ללמוד על אחת מהמדינות הבאות: מרוקו, אלג'יריה, לוב – לפי הסעיפים הבאים:
 - א. מדיניות משטר וישי או השלטון הפשיסטי האיטלקי כלפי היהודים.
 - ב. יחס האליטה הקולוניאלית ויחס האוכלוסייה המקומית אל היהודים בזמן מלחמת העולם השנייה.
 - ג. דרכי ההתארגנות וההתמודדות של היהודים עם המציאות שנכפתה עליהם.

תקופה שלישית ורביעית

על התלמיד לבחור באחת משתי האפשרויות: אפשרות א' – פרק שלישי בבחינה או אפשרות ב' – פרק רביעי בבחינה.

אפשרות א'

התלמיד יענה על שתי שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שלוש שאלות בנושא ההרחבה: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950, ועל שאלה אחת (10 נקודות) מבין שלוש שאלות ביחידת הגישור: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70.

נושא הרחבה: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950**פרק 2: היריבות בין ארצות-הברית לברית-המועצות וראשית "המלחמה הקרה"**

1. הגורמים ליריבות בין ארצות-הברית לברית-המועצות והבהרת המושג "מלחמה קרה".
2. ביטויי היריבות בין המעצמות בשנות ה-40 וה-50 והשפעתם על היחסים בין המעצמות:
 - א. הקמת "הדמוקרטיה העממיות" – יצירת "מסך הברזל".
 - ב. דוקטרינת טרומן ותכנית מרשל – המניעים לגיבושן ותוכן.
 - ג. משבר ברלין – גורמים, והסבר כיצד מאפייני "המלחמה הקרה" באו לידי ביטוי במשבר זה.

פרק 3: המאבק של היישוב היהודי ושל התנועה הציונית להקמת מדינה יהודית עצמאית

3. המשך הפעילות הצבאית של ארגון אצ"ל וארגון לח"י לאחר הפירוק של תנועת המרי – "מאבק רצוף".
4. המאבק להמשך ההעפלה וההתיישבות, והעמדה של התנועה הציונית – "מאבק צמוד".
5. הדיון באו"ם בשאלת ארץ-ישראל:
 - א. הסיבות להעברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם על ידי בריטניה.
 - ב. הדיון באו"ם ועמדת מעצמות-העל (השפעת "המלחמה הקרה" על עמדת המעצמות בדיון באו"ם).
 - ג. החלטת האו"ם – כ"ט בנובמבר 1947.

פרק 4: מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל

2. ההכרזה על הקמת המדינה – השיקולים, הסיכויים והסיכונים בהכרזה על הקמת מדינת ישראל.
3. הקמת צה"ל ופירוק המחנות.
4. השלב השני של מלחמת העצמאות, מ-15 במאי 1948 עד החתימה על הסכמי שביתת הנשק:
 - ד. הסכמי שביתת הנשק והיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים.

יחידת גישור: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70

2. מלחמת סיני – סיבות והשפעות.
3. מלחמת ששת הימים – סיבות והשפעות.
4. מלחמת יום הכיפורים – סיבות והשפעות.
5. תהליך הקליטה בעשור הראשון והשני – קשיים ודרכי התמודדות.

אפשרות ב'

התלמיד יענה על שתי שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שלוש שאלות בנושא ההרחבה: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70, ועל שאלה אחת (10 נקודות) מבין שלוש שאלות ביחידת המבוא: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950.

נושא הרחבה: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70**פרק 1: המזרח התיכון בשנות ה-50 וה-60**

2. מצרים בתקופת שלטונו של נאצר – מדיניות הפנים ומדיניות החוץ.

פרק 2: מדיניות הביטחון ומלחמות ישראל בעשור הראשון, השני והשלישי של מדינת ישראל

1. הבהרת תפיסת הביטחון הבסיסי ותפיסת הביטחון השוטף.
2. תופעת "ההסתננות" ופעולות התגמול.
3. מלחמת סיני:
 - א. המהלכים שהובילו למלחמה: צעדים של מצרים שהגבירו את המתחות.
 - ב. שיקולי ישראל להצטרפותה אל בריטניה וצרפת במלחמה נגד מצרים.
 - ג. התוצאות וההשפעות של מלחמת סיני.
6. מלחמת יום הכיפורים:
 - א. הגורמים למלחמת יום הכיפורים.
 - ב. המהלכים העיקריים של המלחמה (אין הכוונה לפירוט הקרבות).
 - ג. התוצאות וההשפעות של מלחמת יום הכיפורים.

פרק 3: דפוסי עלייה וקליטה במדינת ישראל בעשור הראשון והשני לקיומה

1. ארצות המוצא של העולים, הסיבות לעלייה וממדיה.
2. דפוסי ארגון של העלייה.
3. תהליך קליטת העלייה במדינת ישראל – קשיים, שיקולים מעצבים ודרכי קליטה.
4. אירועי ואדי סאליב – יולי 1959, משמעותם והשפעתם.

יחידת מבוא: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950

1. הבהרת המושג "מלחמה קרה" והצגת גילוייה.
3. הדיון באו"ם בשאלת ארץ-ישראל, עמדת המעצמות והחלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947.
4. מאפייני השלב הראשון של מלחמת העצמאות.
6. הסכמי שביתת הנשק והבעיות שנותרו לא פתורות.

היסטוריה לימודי בחירה
2 יחידות לימוד, 022209, לתלמידים אינטרניים
3 יחידות לימוד, 022303, לבוגרים אינטרניים

שים לב!
 השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

בשאלון 022209 יש לענות על שני נושאים מבין שמונה נושאים.

בשאלון 022303 יש לענות על שלושה נושאים מבין שמונה נושאים.

נושא 1 – הפעילות הציונית בארצות האסלאם בימי מלחמת העולם השנייה
והעליות הגדולות מארצות האסלאם בשנים 1948-1967

ספרי לימוד

סעדון ח' ורפל יי (עורכים), **במחתרת מארצות האסלאם – פרשיות העפלה והגנה**, מכון בן צבי ומשרד החינוך, ירושלים תשנ"ז.

סעדון ח' (עורך), **בגלוי ובסתר – העליות הגדולות מארצות האסלאם (1948-1967)**, מכון בן צבי, ירושלים תש"ס.

צור יי, "העלייה מארצות האסלאם", צמרת צי, יבלונקה ח' (עורכים), **העשור הראשון תש"ח-תשי"ח**, יד בן צבי, ירושלים 1997, עמודים 57-82.

רשימת הנושאים

1. סקירות כלליות:

- א. השפעות מלחמת העולם השנייה על היהודים בארצות האסלאם.
- ב. ההגנה וההעפלה מארצות האסלאם.
- ג. יחס המוסדות הציוניים ליהודי ארצות האסלאם בזמן מלחמת העולם השנייה.
- ד. מגמות יסוד ודפוסי עלייה בשנים 1948-1967.

2. עירק:

- א. יהודי עירק בתקופת מלחמת העולם השנייה והקשרים בין יהודי עירק ליישוב היהודי בארץ-ישראל.
- ב. קווים לפעילות הציונית בעירק בשנים 1942-1945: בניית התנועה החלוצית, עלייה והעפלה, ארגון ההגנה, פעילות השליחים מארץ-ישראל בעירק.
- ג. "חוק הוויתור על הנתינות" (1950) – מניעים והשפעות.
- ד. העלייה ההמונית בשנים 1948-1951, מבצע "עזרא ונחמיה": מעלייה לגירוש.

5. מצרים:

- א. הפעילות הציונית במצרים בשנות ה-30 וה-40 והעלייה הבלתי לגלית ממלחמת העולם השנייה עד קום המדינה.
- ב. היציאה החשאית ממצרים בשנות ה-50 וה-60.

7. צפון אפריקה:

- א. ההעפלה מתקופת מלחמת העולם השנייה עד קום המדינה.
- ב. "העלייה המבוקרת" ממרוקו לישראל בשנים 1956-1967.
- ג. "העלייה החשאית" ממרוקו לישראל בשנים 1956-1967.
- ד. "העלייה החופשית" מתוניסיה לישראל.

נושא 2 – מעיל תשבץ – מפגש התרבויות בין יהדות לאסלאם בימי הביניים **ספר הלימוד**

פרנקל מ' (עורכת), "מעיל תשבץ" – מפגש התרבויות בין יהדות לאסלאם בימי הביניים, מעלות, ירושלים תשס"ח.

רשימת הפרקים

פרק 1: בין אסלאם ליהדות – שיח דתות, עמ' 9-21.

פרק 2: יצירת עולם חדש, עמ' 22-49.

פרק 3: להיות מיעוט יהודי בעולם מוסלמי, עמ' 50-76.

פרק 5: על כלכלה ועסקים, עמ' 90-110.

נושא 3 – קהילת יהודי קרקוב בתקופת השואה **ספר הלימוד**

קראי פ', פנים רבות לגבורה – תולדות קהילת קרקוב בתקופת השואה, בית הספר המרכזי להוראת השואה, יד ושם, ירושלים 2002.

רשימת הנושאים

1. המדיניות הנאצית כלפי יהודי קרקוב עד הקמת הגטו:

- א. אירועי המלחמה, השלטון הגרמני ומעשי הטרור.
- ב. מדיניות הנאצים כלפי היהודים וכלפי הפולנים.
- ג. הקמת היודנראט ותפקידיו.
- ד. דרכי ההתמודדות של היהודים, עד הקמת הגטו בעיר קרקוב.

2. גטו קרקוב עד תחילת ביצוע "הפתרון הסופי":

- א. הקמת הגטו – מטרות הגרמנים, מקומו ואוכלוסייתו.
- ב. דפוסי הפעולה של היודנראט בגטו קרקוב.
- ג. התמודדות היהודים עם בעיות הקיום.
- ד. פעילות תנועות הנוער.

3. גטו קרקוב בתקופת "הפתרון הסופי":

- א. המפנה בתולדות הגטו – הגירוש הגדול ביוני 1942.
- ב. התמודדות תושבי הגטו עם אימת התקופה בשלבים הראשונים.
- ג. שלבים ב"פתרון הסופי" של יהודי קרקוב.

4. המאבק המחתרתי וחסול הגטו:

- א. ההתארגנות המחתרתית של תנועות הנוער בגטו.
- ב. קשייה ולבטיה של הפעילות המחתרתית, עד גירוש אוקטובר 1942.
- ג. הפעילות המחתרתית נגד הגרמנים.
- ד. חיסול גטו קרקוב.

נושא 4 – מלחמת העצמאות**ספרי לימוד**

גולני מ', **ציון בציונות: המדיניות הציונית בשאלת ירושלים 1937-1949**, האוניברסיטה המשודרת, תל אביב 1992, עמודים 95-137.

גלבר י', **קוממיות ונכפה – ישראל, הפלסטינים ומדינות ערב, 1948**, דביר, 2004.

פעיל מ', **עצמאות תש"ח-תש"ט**, האוניברסיטה המשודרת, תל אביב 1990.

רשימת הנושאים**2. המלחמה בין היישוב היהודי לערביי ארץ-ישראל:**

א. משבר ארבעת החודשים הראשונים.

ב. תכנית ד' והניצחון על ערביי ארץ-ישראל.

4. המלחמה בין צה"ל לצבאות מדינות ערב:

א. פלישת הצבאות הערביים לארץ-ישראל.

ב. ההפוגה הראשונה וקרבות עשרת הימים.

5. ניצחון ישראל במלחמה והסכמי שביתת הנשק:

ג. סיום המלחמה.

ד. הסכמי שביתת הנשק.

6. בעיית הפליטים הפלסטינים:

א. הסיבות לבריחת ערביי ארץ-ישראל במהלך המלחמה.

ב. מדיניות מדינות ערב וישראל לגבי שיבת הפליטים.

ג. ראשית תופעת ההסתננות.

7. המדיניות הציונית בשאלת ירושלים 1937-1949

ב. **ירושלים במלחמת העצמאות, החלק הראשון: 30 בנובמבר 1947-14 במאי 1948:**

1. הפעילות המדינית בשאלת ירושלים עד מאי 1948.

2. המדיניות והפעולות הבריטיות בשאלת ירושלים עד סיום המנדט.

3. התגובות של הנהגת היישוב לאירועים בירושלים וביטויי מעורבותו של בן-גוריון בירושלים.

4. המפנה במערכה על ירושלים, אפריל-מאי 1948.

5. המערכה בירושלים – הקרב על העיר והקרב אל העיר.

נושא 5 – אל מול עולם חדש – לבטים ומגמות בעידן האמנציפציה

ספר הלימוד

אטקס ע', אל מול עולם חדש – לבטים ומגמות בעידן האמנציפציה, מעלות, תשס"ה.

רשימת הפרקים

- מבוא: התמורות ביחסה של החברה האירופית אל היהודים, עמ' 4-9.
 פרק שני: "אדם בצאתך ויהודי באוהלך" – תנועת ההשכלה היהודית, עמ' 38-67.
 פרק שלישי: "הילכו שניים יחדיו"? – הרפורמה והתגובה האורתודוקסית, עמ' 68-105.
 פרק רביעי: בין אידאולוגיה לחברה – ביטויים רעיוניים של ההשכלה והרפורמה, עמ' 106-119.
 פרק חמישי: יהודי תוניסיה – סיפור תרבות, עמ' 120-159.

נושא 6 – תולדות ארצות-הברית

ספר הלימוד

פלורסהיים י', תולדות ארצות-הברית – חזון, משברים וצמיחה, מרכז שז"ר, ירושלים 2008.

רשימת הנושאים

1. **הקמת ארצות-הברית – צמיחת האומה האמריקנית ועיצובה:**
 - א. סיבות להגירה לאמריקה הצפונית, מאפייני המהגרים, מושבות הצפון, המרכז והדרום ומאפייניהן.
 - ב. תהליכי אמריקניזציה שעברו המהגרים בארצות-הברית: כור ההיתוך, טמיעה ופלורליזם תרבותי.
 - ג. תפיסת הספר ועיצוב החברה האמריקנית על פי ג' טרנר, והביקורת כלפי תורתו.
4. **הדמוקרטיה האמריקנית במבחן הזמן – משברים ודרכי התמודדות:**
 - א. גורמי יסוד למלחמת האזרחים ודרכי השיקום החוקתיים, הכלכליים והחברתיים.
 - ב. תופעת המקרתזים: גורמיה, ביטוייה והשפעותיה על החברה האמריקנית.
 - ג. מאבק השחורים למען שוויון זכויות במאה ה-20.
 - ד. פרשת ווטרגייט.
5. **הקפיטליזם האמריקני מסוף המאה ה-19:**
 - ד. ארצות-הברית כ"חברת שפע" – בעיות ודרכי התמודדות.
7. **ארצות-הברית כמעצמת-על במחצית השנייה של המאה ה-20:**
 - א. קץ הבדלנות האמריקנית בעידן המלחמה הקרה, והאמצעים שנקטה ארצות-הברית כדי לבלום את התפשטות הקומוניזם באירופה (דוקטרינת טרומן, תכנית מרשל, משבר ברלין והקמת נאט"ו).
 - ב. הניסיונות של ארצות-הברית לבלום את התפשטות הקומוניזם ביבשת אסיה וביבשת אמריקה (קוריאה, קובה, וייטנאם).
 - ג. ממרוץ חימוש גרעיני לדטנט: השינויים בתפיסת המעורבות האמריקנית.
 - ד. מעורבות ארצות-הברית בסכסוכים בעולם: מלחמת המפרץ, קוסובו.
 - ה. מעורבות ארצות-הברית בשמירה על זכויות האדם בעולם.
 - ו. התייצבות ארצות-הברית בראש המאבק בטרור הבין-לאומי.

נושא 7 – יפן המודרנית**ספר הלימוד**

שילוני ב', **יפן המודרנית – תרבות והיסטוריה**, שוקן, תל אביב 1997.

רשימת הנושאים**2. האימפריאליזם היפני במזרח הרחוק בתחילת המאה ה-20 ובמלחמת העולם הראשונה:**

- א. האימפריאליזם היפני בסין בסוף המאה ה-19 – גורמיו וביטוייו.
- ב. המאבק האימפריאליסטי בין יפן לרוסיה על שליטה בסין, בתחילת המאה ה-20.
- ג. יפן במלחמת העולם הראשונה ומעורבותה במלחמת האזרחים ברוסיה.
- ד. יפן והסכמי השלום ב-1919.

4. משטר, חברה ומדיניות חוץ משנות ה-30 עד כניסת יפן למלחמה ב-1941:

- א. עלייתו של הימין הקיצוני ביפן והתפשטותן של תאוריות לאומניות.
- ב. הזעזועים הפוליטיים והאלימות בשנות ה-30: עליית כוחם של הצבא ושל הצי, והתפשטות המיליטריזם ביפן.
- ג. התוקפנות היפנית במנצ'וריה בתחילת שנות ה-30, תגובת העולם לתוקפנות זו והשפעותיה על המשטר, על החברה ועל הכלכלה ביפן.
- ד. המיליטריזם היפני בפעולה – המלחמה בסין ב-1937, הבריתות עם גרמניה ועם איטליה, ומלחמת הגבולות עם ברית-המועצות 1938-1939.
- ה. יפן ערב כניסתה למלחמה – ההידרדרות ביחסי יפן וארצות-הברית עד דצמבר 1941.
- ו. הברית המשולשת עם גרמניה ועם איטליה, והסכם הניטרליות עם ברית-המועצות.

8. הזינוק הכלכלי של יפן ברבע האחרון של המאה ה-20:

- א. ההכוונה הממשלתית של המשק היפני והסדרת יחסי העבודה.
- ב. ההתפתחות התעשייתית והתחרות עם ארצות-הברית.
- ג. התוצאות וההשפעות החברתיות של הזינוק הכלכלי.
- ד. השפל הכלכלי בשלהי המאה ה-20.
- ה. היחסים בין יפן ובין סין ושתי הקוריאות.
- ו. שאיפת יפן למעמד בין-לאומי גבוה יותר.

9. יפן, היהודים וישראל:

- א. הפן היהודי של מלחמת רוסיה-יפן.
- ב. יפן מצילה יהודים מרדיפות הנאצים לפני מלחמת העולם השנייה ובמהלך המלחמה.
- ג. מדיניות חוץ יפנית פר-ערבית וביטוייה.
- ד. השיפור ביחסים בין יפן לישראל החל משנות ה-90.

הערה: בסעיף 9 יש להיעזר במפתח השמות והאירועים בסוף ספר הלימוד, בערכים **יהודים וישראל**.

נושא 8 – סין המודרנית**ספר הלימוד**

שי א', ממלחמת האופיום עד יורשי מאו, זמורה-ביתן, תל אביב 1990.

רשימת הנושאים

1. **בעיות הפנים והחוץ של הקיסרות הסינית ונפילתה:**
 - א. גורמים וביטויים של האימפריאליזם בסין עד תחילת המאה ה-20: מלחמות האופיום ותוצאותיהן. המאפיינים של חדירת המערב לסין, מלחמת סין-יפן והאימפריאליזם היפני בסין.
 - ב. התמודדות עם אתגר המערב והמודרניזם – מרד הטאי-פנג, התגובה הקיסרית, רפורמות "מאה הימים", מרד הבוקסרים ותוצאותיו.

3. **סין בשנות ה-30: עלייתה של המפלגה הקומוניסטית הסינית, המאבק בין הממשל הרפובליקני הלאומי לבין הקומוניסטים והתוקפנות היפנית בשטחי סין:**
 - א. המאבק בין צ'יאנג קאי שק לבין הסובייט הקומוניסטי בגיאנסי בהנהגת מאו צה-טונג.
 - ב. "המסע הארוך" 1934-1935 והקמת הבסיס בחבל שנסי, עיצוב האידאולוגיה הקומוניסטית ה"פטריוטית" של מאו.
 - ג. המאבק ביפן – עמדות צ'יאנג קאי שק והקומוניסטים, הקמת החזית בין הכוחות הלאומיים והקומוניסטים ב-1937 והמאבק נגד יפן.

6. **בניית משטר, כלכלה וחברה בסין הקומוניסטית בשנות ה-50 וה-60:**
 - א. דפוסי המשטר הקומוניסטי בסין בתחילת דרכו וביסוסו בעזרת ברית-המועצות.
 - ב. הקומוניזם של מאו צה-טונג – "הקפיצה הגדולה קדימה" ו"המהפכה התרבותית".
 - ג. מדיניות החוץ של סין מן המחצית השנייה של שנות ה-50: סין במלחמת קוריאה, סין ו"העולם השלישי", הקרע האידאולוגי עם ברית-המועצות והעוינות המהפכנית כלפי המערב.
 - ד. הפתיחות למערב משנות ה-70 ומשמעויותיה הכלכליות.

7. **סין ברבע האחרון של המאה ה-20:**
 - א. פוסט-מאואיזם והפתיחות למערב משנות ה-70.
 - ב. סין משנות ה-80, בהנהגת דנג סיאופינג – מדיניות המודרניזציה ("המהפכה השנייה").
 - ג. השפעת השינויים בגוש הקומוניסטי על סין לקראת תום המאה ה-20: התקוממות הסטודנטים ואירועי כיכר טיין-אן-מן.

היסטוריה לעולים חדשים, 2 יח"ל, 022208

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

מבנה הבחינה:

התלמיד יענה על ארבע שאלות (לכל שאלה – 25 נקודות):

שאלה אחת מהתקופה הראשונה או מהתקופה השנייה.

שאלה אחת מהתקופה השלישית.

שאלה אחת מהתקופה הרביעית.

שאלה אחת מהתקופה החמישית.

שים לב: הנבחן בשאלון זה רשאי להשתמש במילון עברי-לועזי ובמילון לועזי-עברי.

תקופה ראשונה – מבוא: ישראל והעמים בשנים 1870-1920

פרק ראשון: תהליכי שינוי באירופה ובעולם היהודי עד מלחמת העולם הראשונה

1. השינויים המרכזיים בתחומים: מדע, טכנולוגיה (תחבורה, תקשורת, תיעוש), והשפעותיהם בתחומים: דמוגרפיה, כלכלה, חברה, דת, חינוך, תרבות, פוליטיקה.
2. השינויים שהתרחשו באירופה בחברה היהודית בתחומים: דמוגרפיה, כלכלה, מעמד חוקי-משפטי, מעמד הקהילה, חינוך ותרבות, והגורמים להם.

פרק שני: התנועה הציונית

2. העמדות המשותפות לציונים וחילוקי הדעות ביניהם לגבי תפקידה המרכזי של התנועה ולגבי הדרכים למימוש יעדיה.
3. דפוסי פעילות ציונית בגולה בימי הרצל: הגדרת יעדי התנועה הציונית – "תכנית באזל", הקמת מסגרות ארגוניות ומוסדות לתנועה הציונית, טיפוח תרבות ציונית (שפה, עיתונות, ספרות) ופעילות מדינית.

פרק שלישי: מלחמת העולם הראשונה

1. הצדדים היריבים במלחמה ומאפייניה העיקריים של המלחמה.

פרק רביעי: אירופה והמזרח התיכון, לאחר מלחמת העולם הראשונה

1. סיום המלחמה והסדרי השלום (14 הנקודות של וילסון וההסדר שנכפה על גרמניה).

תקופה שנייה – בין שתי מלחמות העולם (1920-1939)

פרק ראשון: בניין הבית הלאומי-היהודי ויחסי יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-20

1. כתב המנדט ופעולות הנציבים הבריטים, הרברט סמואל והלורד פלומר, בארץ-ישראל.
2. דרך בניין הבית הלאומי בשנות ה-20: הסיבות לעלייה, מאפייני העולים וההישגים בתחומים: התיישבות חקלאית ועירונית, מסגרות חברתיות, כלכליות ופוליטיות והקמת המוסדות הלאומיים.

פרק שני: שנות ה-30 בארץ-ישראל – המשך בניין הבית הלאומי ויחסי יהודים, ערבים ובריטים

2. המרד הערבי – הגורמים ומטרות המרד, דרכי המאבק נגד הבריטים ונגד היישוב היהודי.
3. היערכות היישוב היהודי בתחומים: ביטחון, התיישבות וכלכלה.
4. הוויכוח בשאלת דרכי התגובה כלפי הערבים: "הבלגה", "התקפה" (סיכויים וסיכונים).

פרק שלישי: גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם (1933-1939)

1. האידאולוגיה הנאצית.
3. גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם – בניית המשטר הנאצי בשנים 1933-1939 (כולל המדיניות כלפי היהודים).
4. דרכי ההתמודדות של הנהגת יהודי גרמניה עם המדיניות שנכפתה על היהודים.

פרק רביעי: תוקפנות ופיוס בשנות השלושים

1. מטרות מדיניות החוץ של גרמניה.
2. הצעדים התוקפניים שנקטה גרמניה משנת 1933 ועד לפרוץ מלחמת העולם השנייה.

תקופה שלישית – מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק ראשון: מלחמת העולם השנייה

2. "הסדר החדש" – הסבר רעיון "הסדר החדש", והצעדים שנקטו הנאצים בתקופת המלחמה כדי לקדם את מימושו.

פרק שני: השואה – עד תחילת ביצוע "הפתרון הסופי"

1. איגרת הבזק של היידריך.
3. הגטאות – מטרת הקמתם, אופן ניהולם, והפיקוח עליהם.
4. דרכי ההתמודדות של היהודים עם המציאות הקשה בגטאות, "קידוש החיים" וביטוייו בחיי היום-יום, היודנראט – תפקידיהם, פעילותם וקשייהם.

פרק שלישי: השואה – בימי ביצוע "הפתרון הסופי"

2. ועידת ואנוה – מטרת כינוסה, משתפי הוועידה, נושאי הדיון בוועדה וחשיבותה.
3. יחס האוכלוסייה ליהודים בארצות הכיבוש, והגורמים לכך.
5. דרכי הלחימה של היהודים – המרד בגטאות, המרידות במחנות ההשמדה, הלחימה של הפרטיזנים היהודים, לוחמים יהודים בצבאות בעלות הברית ובארגוני מחתרת (מי היו המצטרפים, מטרות, לבטים וקשיים).

תקופה רביעית – "המלחמה הקרה" והקמת מדינת ישראל 1945-1950

פרק ראשון: המאבק הבין-גושי ותחילת "המלחמה הקרה"

1. הגורמים ליריבות בין ברית-המועצות לארצות-הברית, והבהרת המושג "מלחמה קרה".
2. גילויי יריבות בין המעצמות, והשפעתם על יחסי המעצמות: "מסך הברזל", תכנית מרשל, משבר ברלין.

פרק שני: מדיניות בריטניה בנוגע לשאלת ארץ-ישראל ומאבקו של היישוב היהודי בבריטים עד החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947

2. המאבק בבריטים: מאבק בתחום ההעפלה, פעולות התיישבות, מאבק צבאי.
3. העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם, הדיון באו"ם – עמדת המעצמות (השפעת המלחמה הקרה על עמדת המעצמות בדיון באו"ם) והחלטת האו"ם.

פרק שלישי: החלטת האו"ם ומלחמת העצמאות

2. מלחמת העצמאות שלב א' (הכוחות הלוחמים, מוקדי הלחימה והמפנה – תכנית ד').
3. ההכרזה על הקמת המדינה, שיקולים וסיכונים, הקמת צה"ל ופירוק המחנות.

תקופה חמישית – המזרח התיכון ומדינת ישראל 1950-1975

פרק ראשון: המזרח התיכון

2. מצרים בתקופת נאצר – מדיניות הפנים והחוץ.

פרק שני: אירועים מעצבים בחיי מדינת ישראל בעשור הראשון והשני לקיומה – נושאים נבחרים

1. מדיניות הביטחון ומלחמות ישראל:
 - ג. מלחמת ששת הימים – הגורמים והנסיבות שהובילו למלחמה, תוצאות המלחמה והשפעותיה.
 - ד. מלחמת יום הכיפורים – ההפתעה – הגורמים, התוצאות והשפעות המלחמה.
2. עלייה וקליטה:
 - ב. תהליך קליטת העולים – הקשיים, דרכי הקליטה והגורמים שהשפיעו על דרכי הקליטה.
 - ג. אירועי ואדי סאליב – יולי 1959, משמעותם והשפעתם.
3. זיכרון השואה:
 - א. התמורות ביחס החברה הישראלית לשואה.
 - ב. דרכים בעיצוב זיכרון השואה.
 - ג. משפט אייכמן והשפעתו על היחס של החברה בישראל לשואה.